

Vedet ja meret EU:n ennallistamisasetuksessa

Väitöskirjatutkija Suvi-Tuuli Puharinen

Suomen Ympäristöoikeustieteen seuran seminaari 13.3.2023

Lähtökohdat

- Luontodirektiivi sisältää vesi- ja meriluontotyyppisiä ja niissä esiintyviä lajeja, samoin kuin lintudirektiivi
- Vesipuitedirektiivi (2000/60/EY): kaikkien pinta- ja pohjavesien heikentyminen estettävä ja *hyvä tila* saavutettava 2015, 2021 tai 2027 mennessä vesienhoidon suunnittelun kautta
 - Pintavesien osalta hyvä ekologinen tila ja hyvä kemiallinen tila
- Meristrategiadirektiivi (2008/56/EY): *meriympäristön hyvä tila* saavutettava vuoteen 2020 mennessä meristrategioiden kautta
 - mm. biodiversiteetti, rehevöityminen, merenpohjan koskemattomuus

EU:n ennallistamisasetus

- Ennallistamisasetuksella sitovat tavoitteet koskien heikentyneiden luontotyyppien ja lajien elinympäristöjen ennallistamista ja palauttamisesta (*restoration & re-establishment*)
- Ennallistamisasetuksen sääntely voidaan jakaa kolmen teeman alle vesien ja merten osalta:
 1. 4 artiklan velvoitteet saattaa hyvään tilaan sisävesien ja rannikoiden luontotyypppejä
 2. 5 artiklan velvoitteet saattaa hyvään tilaan meriluontotyypppejä
 3. 7 artiklan velvoitteet jokijatkumojen ennallistamisesta ja esteiden poistaminen vesistöistä

Sisävesien ja rannikoiden luontotyypit (4 art.)

- Jäsenvaltioiden ryhdyttävä liitteessä I mainittujen, hyvää huonommassa tilassa olevien **luontotyyppien ennallistamis- ja palauttamistoimiin**, jotka kattavat ainakin 30 % ennallistettavasta ja palautettavasta pinta-aloista 2030 mennessä, 60 % 2040 mennessä ja 90 / 100 % 2050 mennessä
 - Koskee luontodirektiivin habitaatteja, ml. rannikoiden (esim. jokisuistot ja laguunit) ja sisävesien (esim. karut ja kirkasvetiset järvet ja fennoskandian luonnontilaiset jokireitit)
 - Liitännäinen velvoite kartoittaa jokien esteet EU:n 25 000 km vapaasti virtaavia jokia –tavoitteen saavuttamiseksi (7 art.)
- Ryhdyttävä luonto- ja lintudirektiivin **lajien** (ml. lohi, vaellussiika, jokihelmisimpukka) **elinympäristöjen ennallistamistoimiin**
- **Heikentämiskielto** Natura 2000 –alueilla ja niiden ulkopuolella

Ennallistamisen tavoitteet ja vesienhoito

- Ennallistamisasetuksen tarkoituksena tukea luontodirektiivin tavoitteiden toteutumista; tavoitteena luontotyyppien hyvä tila (improve to good condition)
- Samaan aikaan vesienhoito: hyvä ekologisen tilan saavuttaminen vesimuodostumissa vuoteen 2027 mennessä
 - ei aivan yksi yhteen luontodirektiivin tavoitteiden kanssa, mutta samansuuntainen
- Ennallistamisen fokus ekosysteemeissä ja niiden toiminnassa, VPD:n vesimuodostumia ja ekologista tilaa laajempi näkökulma
 - esim. habitaatit ja niiden uhanalaisuus eivät ole osa vesienhoidon ekologisen tilan arviointia, kuten eivät myöskään yksittäiset lajit (joskin lajisto osa indikaattoreita)

Ennallistamistoimenpiteet

- Suomessa vesi- ja rannikkoluontotyyppien uhanalaistumisen syyt pitkälti valuma-alueilta; ei voi vastata aluesidonnaisilla suojelulla
 - rehevöityminen
 - vesirakentaminen, ml. padotukset, perkaukset ja säännöstely
 - ojitukset ja metsätaloustoimenpiteet
- VPD:n toimenpiteet vesienhoito/valuma-alueella, jota ohjaavat oikeudellisesti sitovat tilatavoitteet
 - pakollisiin toimenpiteisiin kuuluu jo nyt esim. ravinnekuormituksen hallinta ja patorakenteiden lupien tarkistaminen
 - implementaation ongelmat ja VPD:n laajat poikkeukset → ennallistamisasetuksesta uutta painetta?
 - Täydentävä ekosysteemi- ja luontotyyppinäkökulma, ennallistettavien kohteiden priorisointi

Meriluontotyypit (5 art.)

- Jäsenvaltioiden ryhdyttävä liitteessä II mainittujen, hyvää huonommassa tilassa olevien **luontotyyppien ennallistamis- ja palauttamistoimiin**, jotka kattavat ainakin 30 % ennallistettavasta ja palautettavasta pinta-aloista 2030 mennessä, 60 % 2040 mennessä ja 90 / 100 % 2050 mennessä
 - Koskee kullakin EU:n merialueella tyyppillisiä merellisiä luontotyyppejä (nk. EUNIS-luokitus), ml. meriheinäpohjat, makrolevä metsät ja simpukkapohjat
 - Osittain luontodirektiivin piirissä
- Ryhdyttävä luonto- ja lintudirektiivin **lajien** (ml. halli, itämerennorppa, vaellussiika) **elinympäristöjen ennallistamistoimiin**
- **Heikentämiskielto** Natura 2000 –alueilla ja niiden ulkopuolella

Meriympäristöä koskeva lainsäädäntö

- MSD: meriympäristön hyvä tila vuoteen 2020 mennessä
 - määritellään 11 laadullisen kuvaajan perusteella
 - luonnon monimuotoisuus (D1): merinisäkkäät, merilinnut, kalat
 - merenpohjan koskemattomuus (D6): merenpohjan luontotyypit ja elinympäristöt → luontodirektiivin luontotyypit sisältyvät, mutta kattaa laajemmat, EUNIS-luokittelun mukaiset luontotyypit
- Merkittävimmät meriluontotyyppeihin kohdistuvat uhat
 - rehevöityminen, haitallisten aineiden kuormitus, roskaantuminen (MSD:n laadulliset kuvaajat)
 - vesiliikenne ja toimenpiteet merialueilla, ml. ruoppaaminen, rakentaminen ja pohjan luonnonvarojen otto (merihiekka, kaivannaiset)

Ennallistamistoimenpiteet

Pappila & Puharinen 2022 (<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-242-6>)

- MSD:n alla jäsenvaltioilla jo velvollisuus saattaa merelliset luontoarvot hyvään tilaan vuoteen 2020 mennessä
 - MSD:n tavoitteille ei vahvistettu VPD:n tavoitteita vastaavaa oikeudellista sitovuutta + laajat poikkeusmahdollisuudet
 - MSD ei säädä tarkkaan ohjauskeinoista
- Luontodirektiivin meriluontotyyppien kapea-alaisuus → osa luontotyypeistä ei ole lainkaan aluesuojelun piirissä
 - Natura –alueillakin suojelun keinona usein vain vesilaki + luonnonsuojelulain uusia hankkeita ja suunnitelmia rajoittava sääntely
- Merialueilla vahva tarve lisätä alueperustaista suojelua
- Samaan aikaan maalta tulevan kuormituksen hallinta meristrategioiden, mutta ennen kaikkea vesienhoidon kautta

Kiitos!

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

uef.fi